

Mjönäs Rör och Smide

Elsa Larsson

Cerny Larsson föddes den 30 juni 1919 i ett av brukshusen i Bromölla. Fadern John Larsson var eldare och skötte en av ugnarna på bruket. Föräldrarna ville inte att barnen skulle växa upp i ett brukssamhälle, utan man enades om att köpa ett litet lantbruk i Lövedal i Oppmanna.

Barnen fick tidigt hjälpa till med arbetet med djuren och ute på åkrarna. Efter konfirmationen började Cerny arbeta som dräng på Jularegården i Oppmanna. Han hjälpte till med handmjölkning av korna och med allt arbete som rörde sådd och skörd ute på åkrarna. Men hans önskan var att få reparera och skruva på redskap och maskiner. Hans tanke var att bli smed.

Cerny började som smedlärning hos Wille Hall i Vånga 1938. Han fick cykla mellan Oppmanna och Vånga. Det var då vi två tittade på varandra för första gången. År 1939 sökte han till Hovbeslagsskolan i Alnarp. Han kom in och fick lära sig om hovvård och att sko hästar. Under denna tiden bodde han hos släktingar i Malmö och körde moped mellan Malmö och skolan i Alnarp. En tid arbetade han sedan hos Bror Färe i Sibbhult. Dit åkte han med Ove Lindvall bak på en lätt motorcykel. De arbetade skift och en natt när det var snöoväder körde de i diket.

Efter ett tag började Cerny arbeta hos smeden Lindström i Oppmanna. Arbetet var av skiftande slag. Det bestod ibland av att cykla till Kristianstad och köpa brännvin till Lindström och hans vänner. En annan gång kunde han skickas ut för att avliva tuppar som Lindström köpt upp.

Sedan var det tid för värnplikten. Cerny skulle inställa sig den 9 april 1940 vid Kustartilleriet i Karlskrona. Han åkte dit, men alla blev omedelbart hemskickade igen, för den dagen gick tyskarna in i Danmark. Det fanns inga befäl och ingen tid till att utbilda nyinryckta. Ganska snart blev de dock inkallade igen, och han gjorde sin värnplikt på öarna utanför Karlskrona. Det blev en lång tid av beredskap. Han var hemskickad några veckor eller en månad, sedan blev det beredskap igen. Ett tag var han placerad på öarna utanför Göteborg, därefter blev han flyttad till olika orter norr om Helsingborg. Han har berättat många minnen därifrån. Trycket från de ockuperande tyskarna på den

Cerny Larsson (främst) inställde sig till värnplikt den 9 april 1940, dagen då Tyskland invaderade Danmark och Norge. Befälen hade inte tid med rekryter då, utan alla blev hemsända igen. Ganska snart var det emellertid dags för värnplikt och beredskap, som varade i nästan fyra år.

danska sidan av sundet var stort. Ett av deras bästa befäl orkade inte med påfrestningen utan tog sitt liv. Flygplanen kom nästan varje natt. Det sköts efter dem och ett plan slog ner och höll på att krossa Vikens kyrka. Militärerna fick även ut på gårdarna och hjälpa till med skördearbetet, för alla karlar var ju ute i militärtjänst. Cerny var i föräldrahemmet till Systrarna Lundgren på Skäret. Det var en stor gård, som fordrade mycket arbete och mycket folk. Så gick fyra och ett halvt år, då Cerny mesta tiden var i militärtjänst. Det var inte långa stunder han var hemma och kunde arbeta. Det blev dåligt med inkomsten. Det lilla de fick om dagen som ersättning kunde de knappt klara sig på. All mat var ju ransonerad och inte den bästa i det militära. Det åts mycket amerikanskt fläsk.

Men så ljusnade det litet i slutet av 1944. Då började vi diskutera möjligheterna att våga starta en smedja i Mjönäs. Det fanns ju många lantbrukare där och i orterna runt omkring som hade jordbruksredskap som kanske behövde lagas och hästar som behövde skos. Vi satte oss och började räkna hästarna och hur mycket inkomst det skulle kunna ge. Hästarna skulle vinterskos och det gav mest inkomst, och sedan sommarskos. Skor skulle läggas om efter slit och någon tappade säkert skor. Vi vågade satsa!

Cerny sade upp sitt arbete hos smed Lindström. Denne svarade att han "närt en orm vid sitt bröst". Han var väl rädd för konkurrens om

Mot slutet av 1944 hade vi skrapat samman tillräckligt med pengar för att kunna köpa Alfred Erikssons fastighet i Mjönäs. Uthuslängan var ganska nybyggd och den gjordes om till smedja. Sticktaget byttes till plattor där året 1945 mönstrades in samma dag som andra världskriget slutade. Från vänster: Eve Larsson, Cerny Larsson och Nils Larsson.

arbete. Vi hade stora problem i början med pengar. Cerny hade ju varit inkallad den mesta tiden och inte tjänat några pengar. Han hade trehundra kronor att satsa och jag lite mer. Vi började med att be personer att gå i borgen för oss på ett lån om tretusen kronor. Men ingen vågade. Två personer i Mjönäs sa nej. Albert Svensson i Skärsnäs sa nej, för han ville att verkstaden skulle ligga i Skärsnäs. Han sa: "Ja kan minsann fö en sme säl." Cerny blev lite påverkad av hans tanke, men jag sa nej. Det skulle bli Mjönäs.

Släkten skrev på lånet åt oss och Alfred Erikssons fastighet inköptes. Det var ett gammalt dåligt boningshus, men uthuslängan var ganska nybyggd. Ett gammalt brygghus hörde till, likaså ett hönshus och ett grishus. Vi hade inga pengar till möbler utan vi lånade oss fram. Alla inkomster gick till verkstaden, till lånet och till nya lån till maskiner som behövdes. I det gamla huset regnade det in och gräs växte genom golvet under mattorna. Om vintern frös det i vatten-spannen.

I brygghuset började Cerny ta emot kunder för småreparationer, medan uthuslängan inreddes till smedja. Olle Olsson i Boana var en av de första kunderna. Han kom att bli en trogen kund genom alla åren.

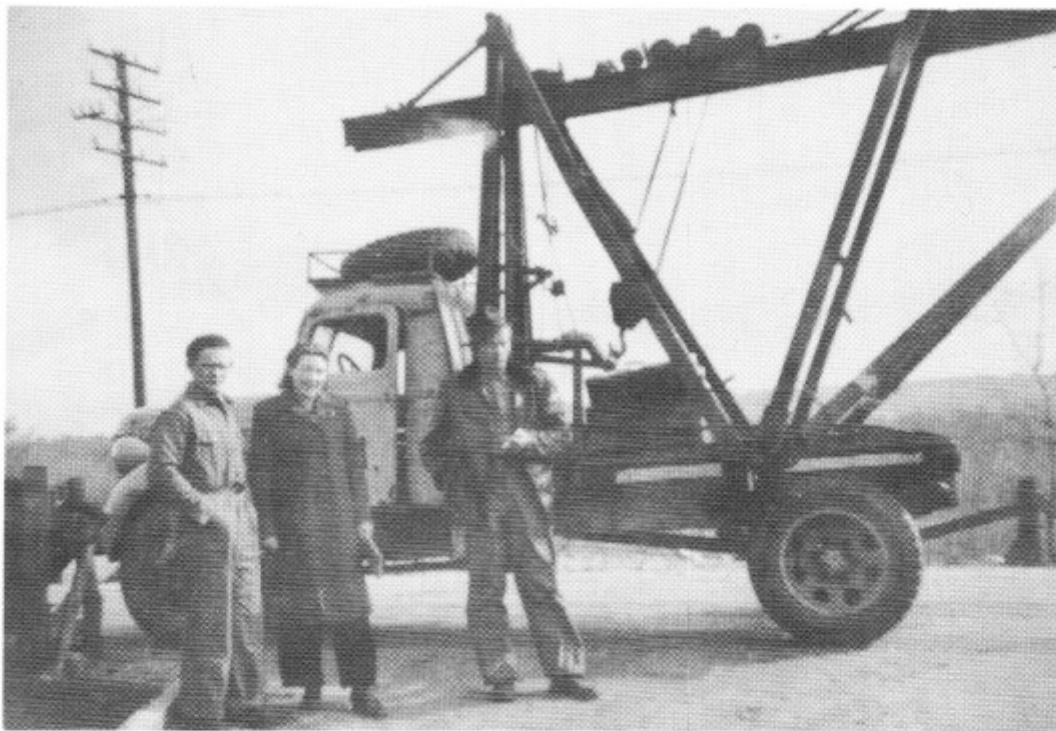

Dörrarna till den nyinredda smedjan står öppna och Cerny Larsson (till vänster) och Kjell Nilsson arbetar med cykelreparationer. Bilden är från 1948.

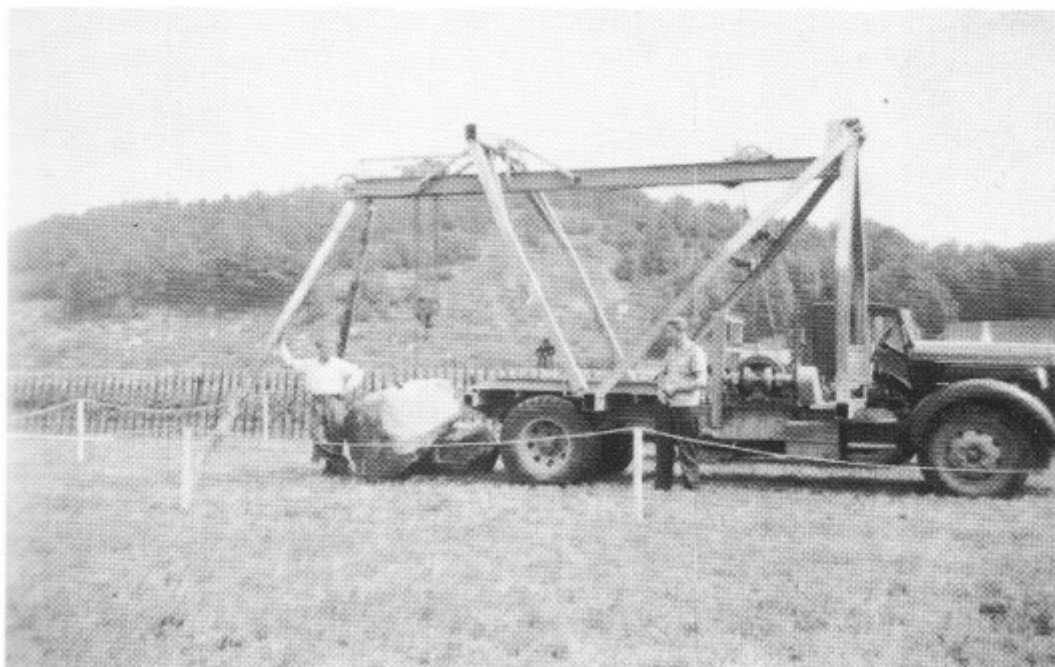
Han var även med på verkstadens femtioårsdag. Det var sticktak på längan, men enligt brandförsäkringen måste det vara tak med plattor. Taket med året 1945 lades den dag vi fick veta om freden efter andra världskriget.

Den nyinredda lokalen togs i bruk och arbetet med reparationer av jordbruksredskap började. Skoning av hästar började också och ett skostall inreddes, där ostyriga hästar kunde bindas upp. Men ofta packades skolådan med verktyg och hästskor och lastades på lättviktsmotorcykeln. Cerny körde ut till gårdarna och skodde och ibland var han iväg hela dagen. Han fick några liter bensin i extra tilldelning för detta arbete. Många kunder hade svårt med ekonomin, så det blev växlar som betalning, och så fick vi ta växlar med våra leverantörer.

År 1948 började tillverkningen av stenvagnar. Ett tiotal stenröjningsvagnar tillverkades och såldes till olika orter, bland annat till Åseda i Småland. Dit åkte vi på stenvagnen i en hastighet av cirka trettio kilometer i timmen, för att leverera den. Den provkördes under arbetet med att lägga en bro över en å i Åseda och blev godkänd. Till Vångautställningen 1950 tillverkades en stor stenvagn. I Kristianstadsbladet stod det: "Cerny Larsson i Mjönäs utställer sin mångomtalade stenröjningsvagn, som utfört ett gott arbete bland bygdens stenbundna, oländiga backsluttningar." Stenvagnarna tillverkades av uttjän

Smedjan utvecklades ganska snart till en verkstad med egen tillverkning av maskiner och fordon. Berömda blev de stenvagnar som byggdes av gamla lastbilar. Denna produktion började 1948. Bilden visar en vagn som levererades till Åseda i Småland.

"Cerny Larsson i Mjönäs utställer sin mångomtalade stenröjningsvagn, som utfört ett gott arbete bland bygdens stenbundna, oländiga backsluttningar." Så skrev man i Kristianstadsbladet i ett referat från Vångautställningen 1950.

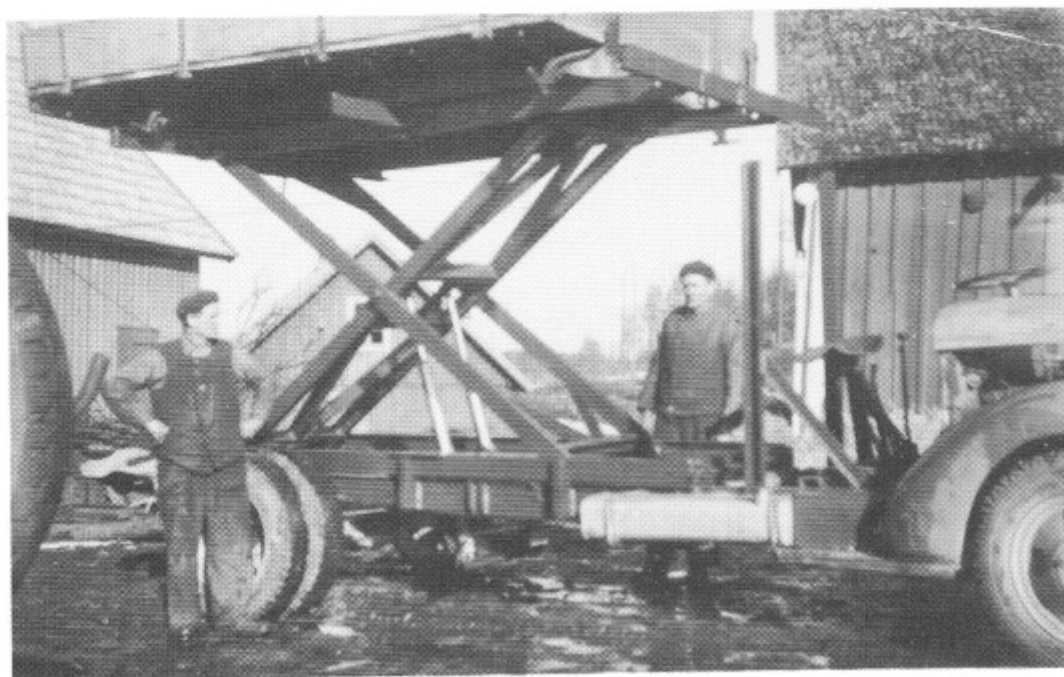
lastbilar. Även truckar som användes vid sågverken att lasta virke med, gjordes av gamla lastbilar. De köptes av sågverksägare i trakten. Några traktorvagnar och gummihjulsvagnar tillverkades också. Cerny konstruerade även jordfräsar av lättviktsmotorer, innan det fanns jordfräsar att köpa. Bilar och traktorer reparerades.

Kurser för vidareutbildning anordnades av Smedmästarföreningen. Cerny gick en kurs för traktorreparationer i Önnestad 1954, en svetskurs i Kristianstad 1952, en traktorkurs i Sätaröd 1955 samt svetskurser 1956 och 1958.

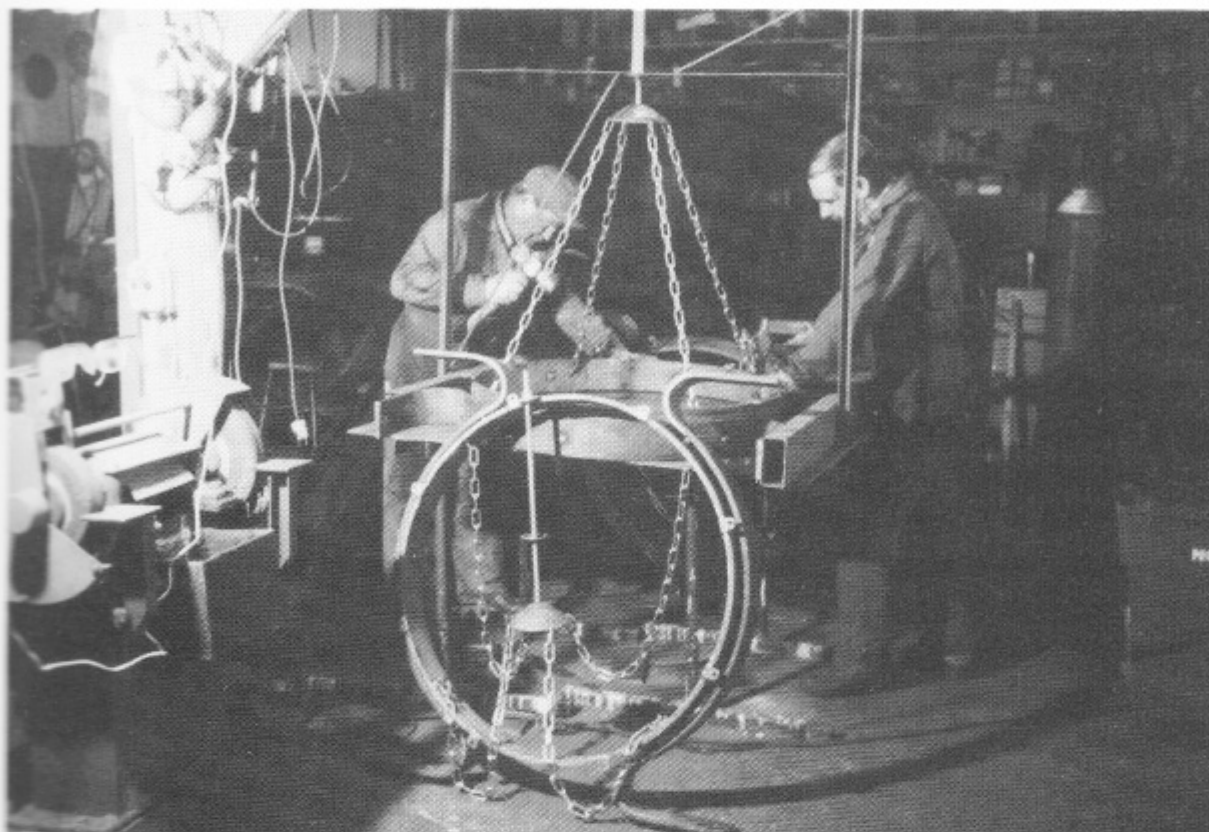
I mitten av 1950-talet började arbetet med VVS-anläggningar. Då blev det kurser även inom detta område. Det gällde att kunna besvara frågor och ha kunskaper om olika värmepannor och anläggningar.

Under 1956 började vi planera att bygga ett nytt hem. Det var svårt att få lån och vi fick inte bestämma någonting själva. Det var lite vi ville ändra på och då fick vi till svar att vi skulle vara glada att vi fick bygga. Huset kostade 56 000 kronor. Folket i byn sa: "Hur vågar du smen?"

Så kom oms på varorna. Sedan kom momsen och det var olika moms på arbete som utfördes inomhus och utomhus. I slutet av 1960-talet började vi sälja motorsågar och det var många kurser och demonstrationer som fick göras dessförinnan. Olika märken konkurrerade och det fanns olika problem. En representant för skogsägarna var här och diskuterade problem halva natten. När han körde hem upptäckte han att han körde på vänster sida av vägen. Han tänkte så intensivt på

Specialvagnar till sågverken ingick också i sortimentet vid smedjan i Mjönäs.

Konstsmide var ett stort intresse hos Cerny Larsson. På bilden pågår tillverkning av ljuskronorna till Brunnen i Arkelstorp. Cerny till vänster, samt Mats-Inge Svensson.

sågarna att han glömde sig. Det var nämligen en liten tid efter omläggningen till högertrafik.

Jordgubbskärror tillverkades i vår verkstad och de blev så populära att de spreds över hela landet. En lastbil lastades med åttahundra stycken och gick till Öland. Även till Norge och Polen skickades kärror. Sedan kom försäljningen av fabrikstillverkade jordfräsar och gräsklippare i olika utföranden, från handgräsklippare till stora åkklippare. Tekniken har gått framåt. Nu finns en gräsklippare som går med hjälp av solsken. Den styrs av solceller, så när det mulnar står den stilla och piper.

Cerny var mycket intresserad av riktigt smide, det vill säga att värma järn och forma det. Tekniken användes ju förr när de formade hjulringar, och de som arbetade i bergen kom hit och fick sina borrar vässade. Cerny smidde taklamporna på Brunnen i Arkelstorp. Han har gjort ljusstakarna och ljusgloben som finns i Oppmanna kyrka. En ljusglob till Vånga kyrka var påbörjad och en ljusglob till Trefaldighetskyrkan var beställd när Cerny avled hastigt den 2 februari 1991 mitt i sin livsgärning.

Cerny var intresserad av människor och försökte alltid hjälpa om han kunde. En lillejulafton hade vattenledningen till djuren på en gård gått sönder. Cerny for iväg och lagade den. En trettondagsafton var vi bjudna på femtioårskalas. Telefonen ringde och budet var att en oljepanna strejkade och då blev det reparation i stället för fest. En natt med över tjugo graders kyla ringde en person från Åhus och bad om hjälp med en panna som hade stannat. Då steg vi upp och körde dit och Cerny lagade den, så att den inte skulle frysa sönder.

Mjönäs Rör och Smide firade femtioårsjubileum den 6 maj 1995.